

บทความพิเศษ

ภาคการประเมินศิลปกรรมบำบัดสำหรับเด็ก^๑

เลิศศิริ บวรกิตติ* และ นันทรัตน์ เจริญกุล**

ในภาคศิลปกรรมบำบัด การประเมินด้านการวินิจฉัยและความพยายามให้การบำบัดเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เหตุการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในช่วงการปฏิบัติจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการตอบสนองโดยสัญชาตญาณ และอาศัยประสบการณ์และผลการศึกษาในอดีต แต่ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ผู้ปฏิบัติต้องมุ่งมั่นผลิตผลงานให้สำเร็จอย่างใจเย็น ทำการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ จากหลายมุมมอง ตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้า ในการทำงานกับเด็กเพื่อการดำเนินการที่ราบรื่นและง่ายขึ้น นักศิลปกรรมบำบัดจะต้องจัดดำเนินการภาคประเมินก่อนรับเด็กเข้าดูแลในโครงการศิลปกรรมบำบัด

อีดิธ เครเมอร์ ผู้ริเริ่มวิธีการประเมินที่ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์อัลเบิร์ตไอน์สไตน์ ในบรัองซ์ นครนิวยอร์ก ใน ค.ศ. ๑๙๗๔ โดยมีนักศิลปกรรมบำบัด เจน ฟิลด์ส เป็นผู้ช่วย ต่อมาวิธีการของเครเมอร์ ได้ถูกบันทึกไว้เป็นภาพยนตร์โดยสมาคมศิลปกรรมบำบัดอเมริกัน เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๖

ภาคการประเมิน มีรูปแบบการปฏิบัติเหมือนการทำงานกับเด็กโดยทั่วไป แต่จัดลักษณะงานให้เป็นระบบมากขึ้นด้วยจุดมุ่งหมายที่จะเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดในการเดียววิธีที่จะกล่าวต่อไปไม่อาจนำไปเปรียบเทียบกับชุดการทดสอบทางเวชกรรมของนักจิตวิทยา เพราะวิธีประเมินมีรูปแบบปฏิบัติที่สร้างขึ้นจากประสบการณ์ของนักศิลปกรรมบำบัดที่ทำงานกับเด็ก ข้อมูลที่ได้ช่วยเสริมความรู้ด้านเวชกรรมในหลายแง่มุมให้แก่ศิลปกรรมบำบัด บทความนี้เรียบเรียงขึ้นด้วยจุดประสงค์ให้การสนับสนุนด้านกำลังใจแก่นักศิลปกรรมบำบัดที่ทำงานพัฒนาประสบการณ์ด้านเวชกรรม

ให้เป็นวิธีพื้นฐานที่สามารถนำไปใช้ในการประเมินในทุกโอกาสต่อไป

วิธีดังกล่าวอาศัยประโยชน์จากการแสดงออกของพลังด้านที่พบมีในทุกๆ กิจกรรมทางศิลปกรรม - ทางหนึ่งเป็นการกระตุ้นให้เกิดการถดถอย และอีกทางหนึ่งช่วยโน้มน้าวให้เกิดการรุดหน้าของการแสดงออก เด็กๆ ได้รับมอบวัสดุสื่อ ๓ ชนิด คือ ดินสอ สีฝุ่น และดินเหนียวเซรามิกให้ทำงานตามความพอใจวัสดุแต่ละชนิดจะช่วยเผยพฤติกรรมจำเพาะบางอย่างของผู้ใช้ออกมา ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีคุณค่า วิธีนี้เคยใช้ได้ผลดีกับเด็กอายุ ๔-๑๕ ปี มาแล้ว

โดยหลักการ วิธีนี้จะเหมาะสำหรับปัจเจกบุคคลที่ชอบปรับเปลี่ยนการใช้ศิลปวัสดุเพื่อการสร้างรูปทรงต่างๆ ที่ให้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ และผู้ที่ชอบความท้าทายตามนิสัยเด็ก หรือทั้ง ๒ แบบ เพื่อได้โอกาสเล่นกับวัสดุต่างๆ วิธีนี้ไม่เหมาะใช้กับผู้ใหญ่หรือวัยรุ่นอายุมากที่มักจะรู้สึกว่าคุณถูกบังคับเมื่อผู้ประเมินบอกให้ใช้สีฝุ่นหรือดินเหนียว

ภาคการประเมินแตกต่างจากภาคศิลปกรรมบำบัดในกรณีที่ต้องพยายามให้เด็กใช้สื่อวัสดุครบทั้ง ๓ ชนิด ผู้ประเมินศิลปกรรมบำบัดต้องไม่ทำตัวเป็นผู้สังเกตการณ์หรือนักสืบที่พยายามเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุด และที่สำคัญจะต้องไม่บอกให้เด็กวาดภาพเกี่ยวกับครอบครัวของเขา เพราะจะเป็นการจบบ่วงลวงเกินเด็กที่มีปัญหารุนแรงทางครอบครัว ในภาคการประเมินก็เช่นเดียวกันกับภาคบำบัดที่นักศิลปกรรมบำบัดต้องวางตนเป็นผู้รู้คอยให้การสนับสนุนโดยไม่ก้าวล่วงหรือขัดขวางการทำงานของเด็ แต่พร้อมให้คำแนะนำด้านเทคนิค ให้กำลังใจ หรือทำอะไรก็ได้ที่จะช่วยให้เด็กทำงานสัมฤทธิ์ผล เจตคติดังกล่าวสอดคล้องกับกระบวนการศิลปะสร้างสรรค์

^๑ แปลและเรียบเรียงจาก ‘An Art Therapy Evaluation Session for Children’ บทที่ ๘ (เรียบเรียงโดย Edith Kramer และ Jill Schwyr) ในหนังสือ Art as Therapy : Collected Papers ของ Edith Kramer (บรรณาธิการโดย Lani Elaine Gerity). Philadelphia : Jessica Kingsley Publications; 2000. p. 73-93.

* คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี

** คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร

การสร้างงานศิลปะเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยศิลปิน วัสดุที่ใช้ทำงาน และผู้ชมที่รับรู้ความหมายของผลงาน โดยทั่วไปปรายแรกที่ชื่นชมผลงานของเด็กคือบิดามารดา หากปราศจากเขาเหล่านั้น ผลงานของเด็กก็จะไร้ความหมายที่สมบูรณ์ และไม่เกิดประโยชน์ตามต้องการ ในบริบทนี้ นักศิลปกรรมบำบัดเป็นอีกส่วนหนึ่งที่เสริมความสำเร็จอย่างเบ็ดเสร็จของกระบวนการ ดังนั้นถ้าปราศจากการบิดเบือนการผลิต และมีการช่วยเหลือสนับสนุนอย่างเชี่ยวชาญ ก็จะบรรลุผลได้งานศิลปะที่ลึกซึ้งและเป็นจริง

เอกลักษณ์พิเศษของภาคศิลปกรรมบำบัดก็เหมือนงานเวชปฏิบัติที่รู้จักกันดี ผู้ปฏิบัติจะต้องจำกัดเพียงการกระตุ้นทั่วไป เพราะการกระทำที่มากไปจะบิดเบือนผลการตรวจ และอาจเกิดความรู้สึกกลัวล้มเหลวได้ แม้แต่บุคคลที่เฉลียวฉลาดที่สุดหากถูกถามด้วยคำถามที่ตอบไม่ได้ หรือได้รับมอบงานที่ไม่สามารถทำให้สำเร็จได้ก็จะอ้างว่าเนื่องจากมีเวลาจำกัด

ยกอีกกรณีตัวอย่างการเฝ้าดูเด็กๆ ในห้องเล่นที่สร้างขึ้นเพื่อกระตุ้นการเล่นด้วยจินตนาการ โดยไม่คำนึงถึงความล้มเหลวหรือความสำเร็จ หรือไม่หวังผลผลิตที่เกินไปกว่าความพึงพอใจชั่วขณะนั้น โดยเด็กจะอยู่ในโลกส่วนตัว ไม่มีผู้ใหญ่เข้ามายุ่งเกี่ยว ผู้สังเกตการณ์จะเข้าร่วมวงก็ต่อเมื่อเด็กเรียกร้องและตามใจเด็กเท่านั้น

ในอีกกรณีหนึ่งที่เด็กได้รับศิลปวัสดุเข้าผจญกับความยุ่งยากหรือแม้ความพ่ายแพ้ แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ได้โอกาสให้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ ที่เป็นไปได้ และสร้างผลผลิตที่ทั้งความประหลาดใจและความภูมิใจ จึงเป็นหน้าที่ของนักศิลปกรรมบำบัดต้องตื่นตัวต่อโอกาสที่จะกระตุ้นให้เด็กแสดงออกทางศิลปะอย่างได้ผล

ภาคปฏิบัติการประเมิน

ภาคการประเมินควรทำก่อนภาคบำบัด โดยพบกับเด็กเป็นรายบุคคล ให้เวลา ๑ ถึง ๑ ชั่วโมงครึ่ง ห้องปฏิบัติการประเมินควรสะอาดเรียบร้อยน่าอยู่ ไม่ให้มีเด็กอื่นอยู่ในละแวกนั้นเลย เมื่อเด็กเข้ามาในห้อง ปล่อยให้เขาสำรวจภายในตามต้องการ ต่อจากนั้นมอบดินสอดำอ่อนยางลบให้เด็กวาดรูปอะไรก็ได้ตามใจชอบ ลงบนกระดาษสีขาวอย่างดีขนาด ๘ นิ้วครึ่ง x ๑๑ นิ้ว ไม่ควรใช้กระดาษขนาดใหญ่กว่านี้จะได้ผลไม่ดี เพราะสิ่งที่เด็กวาดจะดูเล็กลงไปในเนื้อที่กระดาษขนาดใหญ่

เมื่อเด็กวาดภาพด้วยดินสอดำเสร็จแล้ว ก็เสนอให้ลองใช้สีหรือดินเหนียวทำงานต่อไป แต่จะไม่บังคับให้

เปลี่ยนวัสดุขณะที่เด็กกำลังหมกมุ่นทำงานกับวัสดุชนิดใดชนิดหนึ่งอยู่ ถึงแม้จะมีความต้องการให้เด็กใช้วัสดุครบ ๓ อย่าง

การใช้สี เตรียมสีโปสเตอร์ไว้ในถาดน้ำแข็ง หรือจานประเภทเดียวกัน ไล่สีดำ สีแดง สีส้ม สีเขียว น้ำทะเล สีน้ำเงินแกมเขียว และสีม่วงแดงลงในช่องละสี; สำหรับสีเหลือง และสีขาวไล่ไว้สีละ ๒ ช่อง ไม่ต้องเตรียมสีเขียว และสีน้ำตาลไว้ให้ เนื่องจากผสมขึ้นได้จากสีที่จัดไว้ให้ เตรียมจานเปล่าสำรองไว้สำหรับผสมสี. กระดาษที่ใช้เป็นสีเทาขนาด ๑๘ x ๒๔ นิ้ว เพราะสีทุกสีรวมทั้งสีขาวเห็นได้ชัดเจนบนกระดาษสีเทา พู่กันที่ใช้มีขนาด ๑/๘ นิ้ว, ๓/๘ นิ้ว จนถึง ๓/๔ นิ้ว การจัดเตรียมสิ่งของต่างๆ เหล่านี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ประสบสิ่งมหัศจรรย์เล็กๆ น้อยๆ จากการผสมเป็นสีต่างๆ ผู้สอนต้องคอยเติมสีลงในจานเพิ่มให้เรื่อยๆ เพื่อให้เด็กรู้สึกว่ามีวัสดุใช้อย่างเหลือเฟือ

สำหรับงานประดิษฐาน สิ่งที่เตรียมให้คือดินเหนียวเซรามิก และเครื่องมือง่ายๆ ที่ใช้ในการปั้น ได้แก่ ดินสอ ที่กดล้น (แผ่นโลหะแบนขนาดประมาณ ๑ x ๖ นิ้ว) อ่างสำหรับคลุกเคล้าดิน ผ่ากันเปื้อน อ่างน้ำอุ่น พร้อมด้วย ฟองน้ำ, น้ำยาถนอมมือ และอื่นๆ

โดยปกติทั่วไปการลงสีงานประดิษฐานต้องผ่านขั้นตอนการเผาเสียก่อน แต่ในกรณีประเมิน การเลือกใช้สีของเด็กเป็นข้อมูลสำคัญที่สื่อการแสดงออกทางอารมณ์ ดังนั้นจึงให้เด็กลงสีชิ้นงานของเขาทันที แม้จะเป็นการทำงานที่ผลิตขั้นตอน

การสังเกตและการบันทึกภาคปฏิบัติ

เมื่องานสิ้นสุดลง ให้บันทึกรายละเอียดของงานในทันที ก่อนที่ความจำจะเลือนหายไป ถ้าจะให้ดีควรมีนักศิลปกรรมผู้ช่วย คอยจดบันทึกตลอดช่วงปฏิบัติงาน บันทึกนี้เน้นที่พฤติกรรม ขั้นตอนการทำงานของเด็ก ตลอดจนบทสนทนาในช่วงการทำงาน โดยไม่เน้นที่ผลงานศิลปะที่เป็นรูปธรรม ทำสรุปบันทึกจากรายละเอียดในขั้นตอนต่างๆ ที่กล่าวมา แล้วนำเสนอให้ฝ่ายเวชกรรมพิจารณาร่วมกับงานศิลปะของเด็ก

โดยที่ภาคประเมินไม่มีแบบโครงสร้างการปฏิบัติเป็นทางการ เนื่องจากผลสังเกตการณ์จะแตกต่างกันไปในแต่ละกรณี ทำให้ไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการแนะแนวเฉพาะ อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติจะง่ายขึ้นมาก หากมุ่งแนวความคิดเน้นจำเพาะที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของเด็ก แนวการปฏิบัติที่เสนอนั้นเคยใช้ได้ผลดี แต่ไม่ได้มุ่งหวังมากไป

กว่าให้ช่วยการคิดที่เป็นระบบ ผู้สังเกตการณ์ควรมีความอิสระในการพิจารณาประเด็นที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้และไม่พิจารณาคำถามที่ไม่เกี่ยวกับกรณีศึกษา

เป็นที่ยอมรับกันว่าการวาดลายเส้นช่วยเปิดการแสดงออกที่ควบคุมโดยสติปัญญาและการเล่าเรื่องราว ซึ่งอาจให้ความเป็นจริงหรือความเพ้อฝันก็ได้

ส่วนภาพสีจะกระตุ้นการแสดงออกของผลกระทบและอารมณ์ ซึ่งอาจเพิ่มพลังกระตุ้นการผลิตผลงานของเด็ก แต่ก็สามารถนำไปสู่ความห่อหุ้มของการป้องกันโดยอัตโนมัติจากผลกระทบที่ไม่ได้ควบคุม อย่างไรก็ตาม เด็กอาจจะปิดอันตรายดังกล่าวออกไปโดยการขับเคลื่อนแนวป้องกันที่แข็งแกร่ง - โดยเด็กอาจจะปฏิเสธไม่ใช้สีเลย หรือเพียงใช้ระบายตามช่องว่างในภาพอย่างไร้ความมุ่งหมาย

ดินเหนียวมีสมบัติก่อการถดถอยไปสู่พฤติกรรมซึ่เล่นถึงขั้นสร้างรูปปาก ก้น คิวลิ้งค์ หรืออวัยวะเพศ และเนื่องจากดินเหนียวเป็นวัสดุที่มีอำนาจจับเป็นก้อนอย่างยั่งยืน ซึ่งแม้แต่เด็กที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรง ก็ยังสามารถรวบรวมเศษชิ้นส่วนดิน ประกอบเป็นงานประติมากรรม

ประสพการณ์ตรงแบบและประสพการณ์ไม่ธรรมดา

ภาควิชากุมารจิตเวชศาสตร์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์ อัลเบิร์ตไอน์สไตน์ ได้เริ่มการประเมินศิลปกรรมบำบัดตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๗ สำหรับผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยใน ซึ่งได้พบว่าถึงแม้เด็กได้ใช้ศิลปะวัสดุในช่วงวิธีการวินิจฉัยอื่น ผลงานผลิตทางศิลปกรรมบำบัดของเขามักได้รับการทုံเทสูงกว่ามีจินตนาการมากกว่า และลักษณะซับซ้อนกว่า แต่ก็มีข้อบกพร่องได้

ยกตัวอย่างเด็กหญิงมาเรีย อายุ ๗ ปี ที่รับรู้ว่ภาคศิลปกรรมบำบัดมีการทดสอบที่ต้องทำด้วยความระมัดระวังอย่างที่สุด และไม่มีกรรับรองใดๆ ที่จะสามารถให้เธอหลบไปจากสถานะนี้ได้ การผลิตงานของเธอเป็นแบบจำลองซ้ำซากและจืดชืด เป็นรูปปั้นดินเหนียวมนุษย์หิมะสีขาวที่ทำอย่างประคิดประดอย ตรงข้ามกับเมื่อช่วงใกล้สิ้นสุดการสัมภาษณ์ที่เคร่งเครียดกับจิตแพทย์ จิตแพทย์เสนอการเล่นเกมชุกชุกขิก (squigggle game) ของวินนิโอร์ดกับเธอ มาเรียเล่นอย่างสนุกสนานด้วยความตั้งใจ เมื่อพิจารณาภาพวาดของเธอ พบว่าสื่อจินตนาการอย่างชัดเจนเต็มไปด้วยแนวคิด และมีเนื้อหาสาระผสมผสานกันดี - แตกต่างจากผลผลิตในภาคศิลปกรรมบำบัดที่จืดชืดและแข็งกระด้าง จิตแพทย์ตัดสินว่ามาเรียเป็นผู้สมัครที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับศิลปกรรมบำบัด และเธอเป็นผู้โดดเด่นในกลุ่ม เธอ

วาดภาพได้อย่างสนุกสนาน แสดงถึงพลังอัดดา การรู้คุณค่าตนเอง และอิสรภาพด้านอารมณ์ที่เพิ่มขึ้นชัดเจน

แต่บ่อยครั้งเหตุการณ์จะกลับกัน ที่ผลงานศิลปะในภาคปฏิบัติอื่นกับผลผลิตในภาคศิลปกรรมบำบัดจะส่งเสริมกันและกัน ดังเช่นกรณีของแมทธิว ในช่วงการสัมภาษณ์ของนักสังคมสงเคราะห์จิตเวชกับสมาชิกครอบครัวแมทธิว ทุกคนได้รับคำสั่งให้ร่วมกันวาดแผนผังพื้นที่ชั้นล่างของบ้านพร้อมกับใส่รูปคนไว้ในบ้าน เด็กชายแมทธิว อายุ ๑๒ ปี ได้วาดรูปตัวเองขนาดโตเกือบเต็มเนื้อที่ห้องนั่งเล่น และใช้สีน้ำดาลอ่อนคล้ายสีกระดาษห่อของที่ใช้วาด ทำให้ภาพที่ใหญ่โตมโหฬารของแมทธิวถูกกลืนหายไป เป็นการแสดงออกที่สอดคล้องกับชีวิตของเขาในครอบครัวที่เขาารู้สึกว่าไร้ความสำคัญอย่างน่าอนาถและล้มเหลว และเขายังรู้ว่าการที่เขาเป็นผู้ก่อผลกระทบการทำงานทั้งหมดของครอบครัว

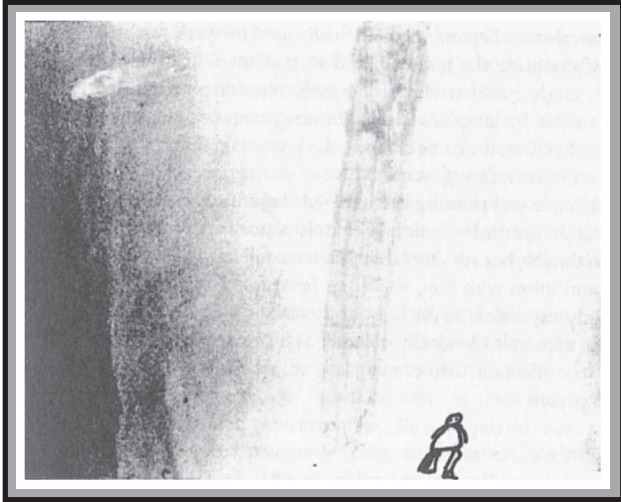
ในภาคการประเมินศิลปกรรมบำบัด แมทธิวสร้างรูปปั้นดินเหนียวเป็นมนุษย์ผู้ชายกำยำมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรง และใช้สีแดงสระบายรูปปั้นนี้ นอกจากนั้นเขาได้สร้างรั้วดินเหนียวระบายสีส้ม สีเหลือง และสีขาว วางเป็นแนวไว้ด้านหน้ารูปปั้น ประติมากรรมชิ้นนี้เทียบเท่าผลงานของเด็กอายุอย่างมากไม่เกิน ๘ ปี แต่เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงความแข็งแกร่งและความสามารถที่ซ่อนเร้นที่ต้องการทำงานอย่างอิสระ และปรารถนามีอาณาจักรของตนเอง ผลจากการสัมภาษณ์ครอบครัวของเขาและผลการประเมินศิลปกรรมบำบัดร่วมกันได้แสดงอย่างชัดเจนว่าการใช้วิธีประเมิน ๒ วิธีร่วมกันให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มากกว่าที่ได้จากงานแบบหนึ่งแบบเดียว

กรณีผู้ป่วย ๓ ราย

เพื่อเสริมความเข้าใจอุดมการณ์ของวิธีประเมิน ได้นำข้อมูลผู้ป่วย ๓ ราย จากภาคการประเมินศิลปกรรมบำบัดมาบรรยายโดยละเอียด ดังนี้

เอมี เด็กชายเชื้อสายเปอร์โตริกัน อายุ ๘ ขวบครึ่ง เป็นบุตรคนโตในครอบครัวที่ไม่แตกแยก ไปรับการตรวจที่ห้องตรวจผู้ป่วยนอกด้วยอาการสำคัญว่า การเรียนล้มเหลว, โบกหน้ากระตุก, มีปัญหาการจดจำคำต่างๆ, คิดอ้าง, มีเรื่องชกต่อยทั้งที่โรงเรียนและแถวบ้าน, ปัสสาวะรดที่นอน และมีความกังวลมาก

เมื่อให้กระดาษและดินสอแก่เอมี เขาวาดรูปคนตัวเล็ก ๆ ที่ส่วนล่างสุดของแผ่นกระดาษ (รูปที่ ๑) แต่เมื่อเห็นว่ารูปอยู่ต่ำมากจนไม่เหลือเนื้อที่สำหรับวาดขาและเท้า

รูปที่ ๑

เขาจึงวาดอีกรูปหนึ่งทางซีกขวาล่างของกระดาษเป็นรูปคน สิริขะเล็ก แต่เขาก็ยังไม่พอใจ พลิกกลับหน้ากระดาษวาด รูปอาคารระฟ้าลอยแขวนอยู่กลางอากาศ

เจมีมีสีหน้าดีขึ้นเมื่อได้รับสีฝุ่น เขาวางกระดาษ สีเทาในแนวตั้งแล้ววาดรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทรงสูงสีแดงตาม แนวผีแปร่ง แล้วแบ่งพื้นที่สี่เหลี่ยมผืนผ้าออกเป็น ๔ กุ้ ใช้เส้นสีดำในแนวตั้งและเส้นสีขาวในแนวนอน รูปวาดให้ความหมายเป็นอาคารห้องพัก มีหน้าต่างทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า ๑ กุ้ในแต่ละชั้น หน้าต่างแต่ละกุ้ทำด้วยสีทึบสีเดียว ใช้สีที่ไม่ได้ผสม คือ สีน้ำเงิน สีเหลือง และสีม่วง และสีน้ำตาลที่ผสมขึ้นระหว่างสีม่วงกับสีส้ม กุ้ๆ เขาก็ประกาศว่าเขารู้วิธี ผสมสีชมพู แล้วเขาก็ผสมสีชมพูสดออกมาด้วยความพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม เขาอดเอือ่นที่จะประกาศตนเป็นผู้ผสม สี และพูดเปรยว่าถ้ามีคนแปลกหน้าเข้ามาในห้องและชื่นชอบสีชมพู เขาก็จะบอกว่านักศิลปกรรมบำบัดเป็นผู้ผสม มันขึ้นมา แต่เขาก็ดูโล่งใจเมื่อการเสียดสีของเขาได้ถูกนัก ศิลปกรรมบำบัดปฏิเสธอย่างแข็งขัน พร้อมกับให้ความ มั่นใจว่าเธอจะบอกกับทุกคนว่าเจมีเป็นคนผสมสีชมพู มี ข้อคิดว่เจมีพยายามปกปิดความเป็นเจ้าของสีชมพูนั้น อาจ เป็นเพราะความกระอักกระอ่วนใจที่ต้องเกี่ยวข้องกับสีที่มี นัยยะเป็นผู้หญิง

เจมีคิดไม่ออกว่จะใช้สีชมพูระบายที่ส่วนไหนของ อาคาร เพราะหน้าต่างทุกบานได้ถูกระบายไว้หมดแล้ว เขา เพียงรู้ว่าสีขาวใช้สำหรับปูยเมฆ และสีเหลืองกับดวงอาทิตย์ ส่วนการใช้จินตนาการเพิ่มเติมสิ่งอื่นๆ เข้าไปในภาพวาด นั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของเขา ในที่สุด เขาใช้สีชมพู เขียนชื่อของเขาไว้ตามแนวตั้งข้างตัวอาคารเพื่อยืนยันความ

เป็นเจ้าของสี มีคำถามว่การใช้สีชมพูเขียนชื่อนานแนว ข้างอาคารนั้นเป็นการยอมรับความพ่ายแพ้อย่างศิโรราบหรือไม่ รวมถึงการใส่ชื่อแขวนไว้กับสัญลักษณ์ของบิดาแทนที่ใส่ใน ตำแหน่งแสดงความเข้มแข็งของตนเอง

ขณะที่เจมีวาดภาพไป เขาพาล์มถึงงานของบิดาที่ เป็นผู้ดูแลอาคารห้องพัก เขาเล่าเรื่องเกี่ยวกับหาคณมาแทน ตำแหน่งงานของบิดาที่ป่วย แต่แล้วก็ยอมรับว่เป็นเรื่องที่ กุ้ขึ้น การชื่นชมและการสร้างสิ่งระบุถึงตัวตนของบิดา รวมถึงความคิดฟุ้งซ่านต่างๆ ที่แทนตัวเขา เป็นการแสดงออก ที่ชัดเจน ในช่วงการสนทนา เราเห็นบานหน้าต่าง ๔ กุ้ แต่ละ กุ้ระบายด้วยสีเดียวกันแสดงถึงความเป็นกุ้แฝด ที่มีนัยยะ ระบุถึงการรวมเข้ากับบุคคลที่เขาชื่นชม

ในตอนแรกเจมีใช้ดินเหนียวอย่างสนุกสนานปั้น ไบหน้าที่คล้ายหน้ากากง่าย ๆ หลายหน้า ต่อมาเขาปั้นถึง กลมมีมือจับ ๒ ข้าง และฝ่าถ้งมีมือจับ เขาทำงานได้ รวดเร็วอย่างมีทักษะ เขาอธิบายว่มันเป็นถึงขยะและบิบ เค้นมันเล่นอย่างร่าเริง แสดงว่เขาไม่สามารถสร้างงานปั้นที่ ถาวรได้ว่ไรก็ดีเขาได้ผ่านภาคการประเมินอย่างอารมณ์ดี เขาถามนักศิลปกรรมบำบัดว่เมื่อใดเขาจะได้กลับมาทำงาน ศิลปะอีก

ในการทบทวนภาคการประเมินได้พบว่การตอบ สอนของเจมีต่อศิลปินว่สตุ้ทั้ง ๓ ชนิดเป็นเรื่องที่น่าสนใจ มากที่สุด การใช้ดินสอและกระดาษช่วยบอกถึงความรู้สึก ต่ำต้อยและความพ่ายแพ้ รูปคน ๒ รูปที่เขาวาดมีขนาดเล็ก มากและดูโศคร้าย คนแรกตกอยู่ที่บริเวณล่างสุดของหน้า กระดาษและอยู่ในความว่างเปล่า คนที่ ๒ ใต้เนื้อที่ล่อ หลวมติดขอบกระดาษ ต่อมาแม่เจมีไปทำเรื่องง่ายขึ้น เขาก็ ไม่สามารถวาดตุ้กระฟ้าให้ตั้งบนพื้นดินได้

ถึงแม้ว่เจมีไม่สามารถตอบสนองด้วยการใช้ภาพ ปลายเส้นได้ เขากลับตอบสนองการใช้สีด้วยความพอใจ เมื่อ เขาได้รับโอกาสให้ใช้สีในถาดทั้งหมด การทำงานของเขาดี ขึ้นอย่างผิดหูผิดตา เขาวาดอาคารห้องพักอย่างมีสีสัน ดู แข็งแรงและวางอยู่บนพื้นอย่างมั่นคงแม้จะอยู่ชิดขอบล่าง ของแผ่นกระดาษไปสักหน่อย การผสมสีไม่ได้นำเขาไปสู่ ความถดถอย แต่ช่วยสร้างความรู้สึกที่อ่อนโยนขึ้น ดังเช่น สีแดงถูกลดลงเป็นสีชมพูสด อย่างไรก็ตาม ความพึงพอใจ ในสีไม่ได้ช่วยพัฒนาเจมีได้มากกว่านั้น พิสัยความคิดและ รูปทรงต่างๆ ยังคงจำกัด สีที่สดและความบึกบึนของอาคาร ทำให้มองข้ามการไร่บานประตูและโครงสร้างบนหลังคา (เช่น ปล่องไฟ เสาอากาศโทรทัศน์ หรือสิ่งไหล่อื่นอื่น) แม้ว่ภาพ สีและภาพวาดของเขาบ่งบอกถึงการทำงานด้วยระดับสติ

ปัญญาที่ค่อนข้างต่ำ แต่ภาพสีได้บอกถึงความมีชีวิตชีวา และพลังภายใน ขณะที่ภาพวาดไม่ได้บอกเรา

ดินเหนียวนั้นนำการกลับมาใช้ชีวิตชีวาของการให้ร้าย ป้ายสีตนเองในส่วนของเจมี ซึ่งเห็นได้จากการที่เขาเลือกปั้นถึงขยะ แต่เขายังคงมีอำนาจอย่างดั่งที่เขาปั้นถึงขยะ จนสำเร็จแล้วก็ทำลายมันอย่างสนุกสำราญ คงจำได้ว่าภารโรง ผู้เป็นบิดาของเจมีต้องทำงานกับถึงขยะเป็นประจำทุกวัน จากการทำลายสิ่งที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับบิดาของเขา ทำให้เจมีสูญเสียพลังการสร้าง เขาจึงถูกพิจารณาตกลงเป็นคนประเภททำงานไม่จบ และไม่สามารถสร้างงานด้วยดินเหนียว

ตลอดภาคการประเมิน เจตคติต่องานของเจมี แกว่งไกวอยู่ระหว่างความรู้สึกให้ร้ายป้ายสีตนเองกับความภาคภูมิใจ เขาใช้นักศิลปกรรมบำบัดในฐานะเป็นแหล่งพักพิง แต่การที่มีเธออยู่ในสภาพเป็นจริงในการทดสอบที่ระมัดระวังนี้ เขารู้สึกโล่งใจเมื่อพบว่าเขาไม่ต้องคิดลึบหรือประจบเธอ

เจมีไม่ได้เรียนรู้อะไรใหม่ในภาคการประเมินนี้ - เขารู้จักวิธีผสมสีชมพูอยู่แล้ว เขามักลืมนำคำแนะนำง่าย ๆ และจะไม่เสี่ยงทำสิ่งใดนอกเหนือจากสิ่งที่เขาค้นเคย อย่างไรก็ตาม เขามีความหวังอย่างระมัดระวังตลอดเวลา ซึ่งเป็นที่คาดหวังได้ว่าเขาสามารถลดการบีบคั้นตัวเองลง และสามารถเปิดรับความคิดใหม่ ๆ มากขึ้นในภาคการประเมินศิลปกรรมบำบัดในอนาคต

สรุปโดยรวม เราพบเด็กด้อยโอกาสที่ทำอะไร ๆ ได้เพียงระดับพื้นฐาน ๆ ๑ ราย ซึ่งดิ้นรนต่อสู้กับความขัดแย้งทางจิตได้สำนึกต่อบิดาหรือมารดาที่เป็นเพศตรงข้าม สัมพันธภาพกับบิดาของเขาดูเหมือนจะอยู่ในเงื่อนไขของการระบอบรับและยอมเป็นผู้แพ้โดยคุณวิ เจมีตอบสนองอย่างดีด้วยการมอบสัญลักษณ์ให้โดยเงื่อนไขว่ามั่นประคบด้วยวัสดุที่เปิดโอกาสให้แก่ประสบการณ์ทางอารมณ์ ดังเช่นที่เขาตอบสนองทันทีต่อการเพิ่มสีชนิดต่างๆ และเส้นห่อของสี เขาใช้พรสวรรค์นี้รวบรวมพลังภายในตัวช่วยเขาโดยการสร้างสัญลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ณ จุดนี้ เขาก็ยังไม่สามารถใช้สิ่งจูงใจที่ได้รับทางคำแนะนำหรือการให้กำลังใจที่มีศักยภาพ

เจมีเข้ารับการประเมินพร้อมกับกลุ่มเล็ก ๆ อยู่ ๘ เดือน เมื่อแผนการบำบัดแบบอื่นล้มเหลว เจมีใช้การระบายภาพและงานปั้นดินเหนียวเป็นหลัก และได้พบการแสดงออกของความแตกแยกภายในผ่านการใช้สีชมพูและสีดำเคียงคู่กัน แม้ว่าปัญหามากมายของเจมียังไม่ได้รับการแก้ไข การทำงานด้านวิชาการพัฒนาของเขาดีขึ้น และพฤติกรรมผิดปกติลดลงในช่วงนี้

เคนนี่ เด็กชายอายุ ๘ ขวบ เข้ารับการรักษาคั้ง

แรกในหน่วยกุมารเวชกรรมของโรงพยาบาลใหญ่แห่งหนึ่ง ด้วยอาการบาดเจ็บไฟไหม้ขั้นที่ ๒ เนื่องจากไฟไหม้บ้านของเขาในขณะที่เขา น้องชายและน้องสาวอยู่ภายในบ้าน โดยไม่มีผู้ใดทราบสาเหตุของไฟไหม้ มารดาของเขาไม่อยู่บ้านหลายวันแล้ว ต่อมามารดาของเคนนี่ต้องโทษฐานละทิ้งผู้เยาว์

เคนนี่ได้รับการรักษาอาการบาดเจ็บที่หลัง คอ แขน และมือ อยู่ในโรงพยาบาลถึง ๓ เดือนโดยรับการผ่าตัด ๒ ครั้ง และเข้าเฟือกตัว ซึ่งเป็นเหตุทำให้เคนนี่เกิดปฏิกิริยาทางจิตต่อต้านการบาดเจ็บ หลังจากการทดสอบความเป็นจริง (reality testing) พบความผิดปกติ เขาจึงถูกย้ายไปรักษาในหอผู้ป่วยกุมารจิตเวช เพื่อการประเมินและรับการบำบัดรักษาปัญหาทางจิตเรื้อรังที่เกิดจากถูกทอดทิ้งและถูกทำร้าย เป็นปี ๆ

เคนนี่ไม่ใช่คนแปลกหน้าต่อนักศิลปกรรมบำบัด เขาเคยได้รับการรักษาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว และกรณีของเขาได้ถูกนำเสนอขึ้นพิจารณาในที่ประชุมของผู้รักษา ประวัติข้อมูลนี้ต้องจดจำไว้เพื่อความเข้าใจการตอบสนองของพฤติกรรมและผลงานของเขา เคนนี่รู้จักโครงการศิลปกรรมบำบัดดี และเคยสนใจถามถึงนัดของเขาที่จะไปเข้าโครงการพิเศษทางศิลปะงวดต่อไป

เคนนี่เป็นเด็กผิวดำผอมร่างเล็กท่าทางเหนียวอาย และมีรอยยิ้มซุกซน ซึ่งตรงข้ามกับดวงตาที่ขม็งและอากัปกริยาขี้สงสัยของเขา เขาเดินเข้าสู่ห้องศิลปกรรมด้วยท่าทางที่มั่นคง เมื่อนักศิลปกรรมบำบัดบอกให้เขาใช้ดินสอวาดรูปอะไรก็ได้ตามใจชอบ ในช่วงต้น ๆ เคนนี่ไม่ได้แสดงความสนใจกับศิลปะวัสดุ แต่มองจ้องไปที่นักศึกษาศิลปกรรมบำบัดหญิง ซึ่งเป็นผู้สังเกตการณ์ เขามิที่ท่ากังวลไม่อยู่เฉย และบ่นเป็นนัย ๆ ว่านักศึกษานี้หน้าตา “น่าเกลียด” เพราะมีปานแดงบนแก้ม ซึ่งเคนนี่เรียกว่า “แผลเป็น” ต่อมาหลังจากทำเสียงหัวเราะก็ก๊กก้อยอย่างหวาด ๆ แล้วนั่งลงวาดรูปคนอย่างช้า ๆ และยิ้มอย่างวางทามองไปที่นักศึกษาวางอย่างจดจ่อ ซึ่งต่อมากจึงทราบว่าเขากำลังวาดภาพเหมือนของเธอ (รูปที่ ๒) การสร้างความเหมือนของบุคคลที่น่ากลัวไว้อย่างละเอียดได้ช่วยให้เขาสามารถควบคุมความกังวลได้ระดับหนึ่ง

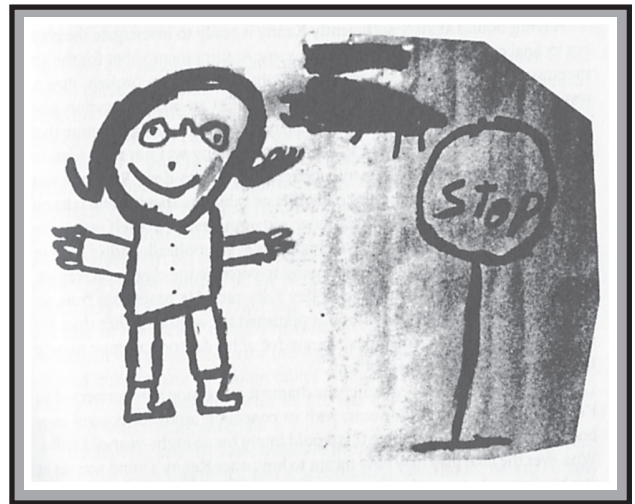
ต่อจากนั้นเคนนี่เริ่มใช้ดินเหนียว ในตอนแรกเขาขยำสำรวจความเหนียวเหนียวของดินอย่างสนุกสนาน ไม่ช้าไม่นานก็ค่อยสงบลง ละเลงดินเหนียวเล่น ดมดู แล้วเรียกมันว่า “ดู-ดู” ด้วยลักษณะของดินเหนียวที่ปราศจากโครงสร้าง ประกอบกับความเหนียวของมันคงแสดง

รูปที่ ๒

สอดคล้องถึงความอดทนอดท้อในจิตใจของเคนนี่ ดังที่อาการตอบสนองต่างๆ ของเขาต่อดินเหนียวช่วยเปิดเผยความเป็นไปได้ของข้อผิดพลาดที่พบในการทดสอบความเป็นจริง เขาแสดงการต่อต้านอย่างรุนแรงปราศจากเหตุผล โดยทิ้งก้อนดินส่วนหนึ่งลงบนพื้น พร้อมกับตะโกนว่า “พื้นห้องมันเลว-มันทำให้ ‘คู-คู’ หล่น” ทำให้นักศิลปกรรมบำบัดต้องรีบเข้ามาปั้นดินเหนียวเป็นรูปเด็กผู้ชายให้ดูพร้อมกับอธิบายว่าดินเหนียวคือดินที่ขุดได้จากฝั่งแม่น้ำ ไข่ทำสิ่งของได้หลายอย่าง เขาจึงสงบลง และเริ่มสนใจ เขาเรียกหุ่นปั้นเด็กดินว่า “เด็กเลว” และเริ่มเล่นกับหุ่นปั้นเด็ก วางมันลงบนเตียงดินเหนียว พยายามทำให้เห็นว่าเป็นเด็กเลว เขียวรดที่นอน เหตุการณ์นี้ได้นำไปสู่การอภิปรายเข้าใจถึงความรู้สึกของเด็กที่ไม่สามารถควบคุม “การถ่ายปัสสาวะ” ต่อเมื่อนักศิลปกรรมบำบัดบอกเคนนี่ว่าตัวเขาเองก็มีปัญหาถ่ายปัสสาวะรดที่นอนเช่นกัน ซึ่งแพทย์จะช่วยรักษาให้ ทำให้เคนนี่ขี้โล่งใจ

เคนนี่เริ่มเล่นกับดินเหนียวอีก โดยทุบก้อนดินและพูดว่าจะทำแพนเค้ก แล้วเปลี่ยนใจไปปั้นดินเป็นก้อนกลมเล็ก ๆ เรียกมันว่าผลแอปเปิล พอเขาวางก้อนกลมบนแผ่นแพนเค้กดิน เขาเกิดตื่นเต้นบอกว่าเขาทำต้นแอปเปิลได้ เมื่อถามว่าเขาอยากจะทำอะไรดีกับต้นแอปเปิลนี้ไหม เขานั่งคิด พอเอาสีฝุ่นมาวางให้ดู เขาก็เริ่มพูดถึงสีแอปเปิลว่า “แอปเปิลออกสีแดง แต่บางครั้งก็เป็นสีน้ำตาลไม่ใช่หรือ” แล้วประกาศอย่างหนักแน่นว่าไม่ให้มีแอปเปิลสีน้ำตาลบนต้นไม้ของเขา เพราะเป็นแอปเปิลมีหนอน เขามองไปที่งานสี พูดว่าไม่มี “สีเขียวสำหรับใบไม้” แต่ในที่สุดก็ทำสีเขียวได้อย่างมหัศจรรย์โดยการผสมสีเหลืองกับสีน้ำเงินขุ่น ใบหน้า

รูปที่ ๓

ของเขาจึงเต็มไปด้วยรอยยิ้มร่าเริง ความพอใจของเขาจางลงอีกเมื่อไปค้นดูสีอื่นๆ ที่มีอยู่ แล้วประกาศอย่างไม่กลัวเกรงว่าไม่ใช่สีดำ เพราะมัน “เลว”

เคนนี่มีความยุ่งยากในการเลือกใช้สี เขาเปลี่ยนใจกลับไปกลับมาด้วยใจจดจ่อและเป็นห่วงลำต้น ในตอนแรกเขาระบายลำต้นด้วยสีเขียวเช่นเดียวกับส่วนที่เป็นใบและระบายผลแอปเปิลเป็นสีแดงทั้งหมด เคนนี่ยังไม่พอใจกับต้นไม้ของเขาในสภาพเช่นนั้น ขณะที่เขาไม่สามารถเลือกใช้สีสำหรับลำต้น ลงท้ายเขาระบายลำต้นด้วยสีดำ เคนนี่ให้ผลแอปเปิลและระบายเป็นสีน้ำตาล เคนนี่พูดว่า “ขี้เขล่านี่เป็นสีน้ำตาลได้ แต่ไม่ใช่ผลแอปเปิล” ผลงานสุดท้ายของเขาได้รับคำชมมาก ทำให้ใบหน้าของเคนนี่เปล่งปลั่งด้วยความภูมิใจและดีใจ โปรดสังเกตว่าขี้ของผลแอปเปิลไม่ได้ติดอยู่กับต้นไม้ และต้นไม้ไม่ได้ตั้งอยู่บนลำต้น ดังนั้นลักษณะผลผลิตโดยรวมจึงให้ความรู้สึกเหมือนกระทะดำมยาวที่รองรับผลแอปเปิล

ณ จุดนี้ นักศิลปกรรมบำบัดกระตุ้นเคนนี่ให้วาดภาพสี เขาลงมือวาดรูปคนอย่างรวดเร็วด้วยสีดำ และเขียนชื่อนักศึกษาศิลปกรรมบำบัดผู้สังเกตการณ์ไว้เหนือภาพ เห็นได้ชัดว่าเขาวาดภาพสีทับซ้ำภาพดินสอที่วาดไว้ก่อนหน้านี้ อย่างไรก็ตามในครั้งนี้อารมณ์พอใจของเขาเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดจากการที่เขาจุ่มแปรงลงในสีแดงระบาย “ผลเป็น” บนภาพ เมื่อป้ายรอยผลสีแดงบนภาพใบหน้าแล้ว เขาใช้แปรงสีละเลงที่ชื่อนักศึกษา พร้อมกับร่ำพันด้วยน้ำตานองหน้าว่า “ฉันน่าเกลียด-ใบหน้าของฉันน่าเกลียด ที่ทำให้ฉันต้องการฆ่าตัวตาย” และรีบเขียนป้ายสัญญา “หยุด” (รูปที่ ๓) ถึงตอนนี้เคนนี่ได้เปลี่ยนจากเด็กคล่องแคล่วเมื่อ

ตอนเดินเข้ามาในห้อง กลับกลายเป็นเด็กเคลื่อนไหวเชิงซำอย่างเศร้าสร้อย

โดยที่นักศิลปกรรมบำบัดเคยพบเคสนี้มาก่อนเมื่อครั้งที่เขารับการบำบัดทางจิต เธอจึงพูดตรงๆกับเขาเกี่ยวกับความเศร้า และบอกว่าแพทย์อาจช่วยรักษาเขาได้ กรณีของเคสนี้ ถ้านักศิลปกรรมบำบัดเพิ่งพบเคสนี้ครั้งนี้เป็นครั้งแรก ก็คงจะเน้นที่การทำงานของเข และแปลผลการวาดป้ายสัญญาณหยุดว่าแสดงออกถึงความปรารถนาที่จะหยุดอารมณ์เศร้าของเขา ซึ่งนับเป็นความสามารถของเขาที่ให้อาจารย์ได้เหมาะสม

ในช่วงท้ายของภาคประเมิน ขณะที่นักศิลปกรรมบำบัดพูดคุยกับเคสนี้ เขานั่งจมอยู่ในเก้าอี้ทำงานอย่างซำๆ ใช้แปรงเขียนชื่อของเขลงบนแผ่นภาพ บอกว่าเขาทำงานเสร็จแล้ว ก่อนออกจากห้อง เขาแวะไปที่ต้นแอปเปิลดินขอร้องให้เก็บไว้ในตู้ของห้องศิลปะ

จากข้อมูลพฤติกรรมและการทำงานของเคสนี้ในช่วงการประเมิน สรุปได้ว่าเขาเป็นเด็กที่อยู่ในภาวะนำเป็นห่วงมาก แม้ว่าเขาสามารถควบคุมพลังภายใน มีความยืดหยุ่น และฉลาดเฉลียว ในช่วงแรก เขาปิดบังความกดดันของเขา โดยแสดงความซุกซนเกิน พอเห็นปานแดงที่ใบหน้าก็ศึกษาศิลปกรรมบำบัดได้สร้างความหวาดกลัวแก่เขาที่ต้องเสียใจจากไฟลวก แต่เขาได้ต่อต้านความกลัวด้วยท่าทางปกติ และตอบสนองด้วยความสามารถช่างสังเกตและการวาดเขียนวาดภาพเหมือนได้อย่างน่าอัศจรรย์ การวาดเขียนของเขาแสดงว่าเขาสามารถรับรู้รายละเอียดของศีรษะเกินกว่าเด็กอายุ ๘ ขวบทั่วไป ภาพแผนที่หันสู่ร่างคนแสดงว่ามีการพัฒนา แต่ภาพเมื่อมีนิ้วข้างละ ๓ นิ้วยังไม่ก้าวหน้า

เมื่อเคสนี้ระงับความวิตกกังวลได้บ้าง เขาก็พร้อมสำรวจดินเหนียว แต่ด้วยความรู้สึกต่อดินในช่วงหลังได้กระตุ้นความกังวลขึ้นใหม่ซึ่ง ณ รอยเชื่อมต่อนี้ หากไม่ได้รับการอธิบายปลอมโดยนักศิลปกรรมบำบัด งานประเมินครั้งนี้อาจล้มเหลวไปแล้ว และคงไม่ได้เห็นการแสดงออกมากไปกว่าความไวรับการถดถอย และความโน้มเอียงภายใต้ความเครียดต่อการสูญเสียความสามารถสำหรับการทดสอบความเป็นจริง การเข้าไปปลอมโยนอย่างถูกต้องในระดับสัญลักษณ์โดยไม่ห้ามการกระทำ เพียงอธิบายว่าดินเหนียวไม่ใช่ “คู-คู” และสาธิตให้เห็นว่าดินเหนียวใช้ทำอะไรได้หลายอย่าง เช่น รูปร่างสัญลักษณ์ของมนุษย์ เคสนี้ได้แสดงออกถึงพลังแข็งแกร่งภายในที่ตอบสนองแสดงซำความขุ่นยากในเชิงสัญลักษณ์มากกว่าแสดงพฤติกรรมลวง ดังนั้นเมื่อได้รับรู้ว่าดินเหนียวไม่ใช่สิ่งสกปรก เขาจึงใช้มัน

อย่างสนุกสนาน เพื่อแสดงความอัปยศของเด็กดินเหนียวเป็นการพัฒนาจิตใจจากระดับล่างสุดขึ้นสู่ระดับสูงสุด เช่น เด็กเลวถูกทำโทษฐานปัสสาวะรดที่นอนมากกว่าการทำเลอะเทอะ เคสนี้ยังสงบเสงี่ยมลงเมื่อได้รับการเตือนให้นึกถึงคำสั่งญาของแพทย์ที่จะช่วยแก้ปัญหาการถ่ายปัสสาวะรดที่นอนให้

ณ จุดนี้ อาจมีคำถามว่าการถดถอยของเคสนี้ขึ้นนั้นเกิดจากการอยู่ในโรงพยาบาลรักษาแผลไฟไหม้ ร่วมกับการสูญเสียการควบคุมการทำงานของร่างกายและการบาดเจ็บของเด็กอายุ ๘ ขวบหรือไม่ ดังนั้นไม่ว่าการเล่นที่ซำร้ายอะไรก็ตามก็อาจให้ความหมายสำหรับเคสนี้ แต่พอจิตใจของเขาสงบลงเขาก็พร้อมที่จะใช้ดินเหนียวผลิตสิ่งที่ดีได้ เช่นที่เขาสร้างและระบายสีต้นแอปเปิล เขาได้เข้าถึงระดับสูงสุดของการทำงานของเข เขาเริ่มต้นโดยการแยกแยะระหว่างความดีกับความเลว เช่น ระหว่างผลแอปเปิลนำสีน้ำตาลจากผลสีแดงก่ำที่ดี เขาสนุกกับการทำสีเขียวจากการผสมสีเหลืองกับสีน้ำเงิน และปฏิเสธใช้สีดำที่เขาจำแนกเป็นสี “เลว” ในที่สุดเขาใช้สีน้ำตาลสำหรับซำของผลแอปเปิลและสีดำสำหรับลำต้น แสดงว่าเขาบรรลุถึงความสำเร็จในการจำแนกแยกแยะ การประเมินจึงยุติได้บนชัยชนะ ณ จุดนี้

อย่างไรก็ตามเมื่อให้เคสนี้ใช้สีระบายภาพ-อารมณ์ของเขาเปลี่ยนไปอย่างสุดโต่ง เขาไม่แสดงความรู้สึกเกลียดกลัวนักศึกษานำปานอีกต่อไป เขากลับบอกว่า “ผมเป็นคนดำ มีแผลเป็น และหน้าตาดำเกลียด ผมต้องการฆ่าตัวตาย” ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เขาไม่เคยปลดปล่อยออกมาก่อน แต่แม้กระทั่ง ณ จุดนี้ เขายังสามารถช่วยตัวเองโดยการควบคุมจากภายนอก ด้วยการวาดป้ายสัญลักษณ์ให้หยุดและหันไปหาความสบายใจกับสิ่งที่เขานั่งขึ้นจากดินเหนียว ต้นแอปเปิลที่แสนดีของเขาได้ถูกเก็บรักษาและคุ้มครอง ภาคการประเมินสิ้นสุดลงด้วยบันทึกที่เต็มไปด้วยความหวัง

ทอม เป็นผู้ป่วยกรณีตัวอย่างที่ผลงานในภาคประเมินไม่อาจใช้เป็นข้อมูลได้ทุกครั้ง เพราะข้อมูลที่นำเสนออยู่ที่พฤติกรรมที่ไม่ปกติ ดังที่ปรากฏว่าเขาได้สร้างวิถีปฏิบัติที่ช่วยให้สามารถตั้งสติในการทำงาน

ทอมอายุ ๖ ขวบ เป็นเด็กชายน้ำหนักตัวเกินปกติ แต่ร่างกายบึกบึน มีกล้ามเนื้อแข็งแรง เขาได้สร้างความประหลาดใจให้แก่กลุ่มผู้ประเมิน ที่เขาดูเป็นเด็กปัญญาอ่อนและมีกัมมันตภาพเกินปกติ (hyperactivity) แต่ความรุนแรงและธรรมชาติของความผิดปกติของเขาไม่สามารถตรวจทราบได้ง่ายโดยวิธีทดสอบแบบทั่วไป และพบข้อขัดแย้ง

ระหว่างการพูดที่ต่อเนื่องดี มีความเข้าใจของเขาต่อปฏิสัมพันธ์ในสังคมและในด้านการบำบัดสัมพัทธ์ กับความอ่อนวัยวุฒิสุดโต่งในกรณีทักษะหรือการใช้ความรู้ การประเมินศิลปกรรมบำบัดโดยคณะผู้ประเมินทั้งกลุ่มพร้อมกัน พบว่าทอมวางท่าสบายๆ ในห้องที่เต็มไปด้วยผู้ใหญ่ที่มีความคาดหวังและความต้องการ ทอมยินดีมากที่สุดที่ได้ใช้วัสดุอุปกรณ์ทางศิลปกรรม

งานวาดภาพของทอมเทียบได้กับสภาพปัญญาอ่อนของเขา ด้วยความคิดของเขาว่ากระดาษและดินสอใช้สำหรับงานโรงเรียน เขาได้พยายามทำอย่างดีที่สุดตามความถูกต้อง แต่งานในรูปทรงสี่เหลี่ยมที่ไร้ความหมายและแออัดที่เขาทำขึ้นอย่างระมัดระวัง ก็พอยอมรับได้สำหรับการเขียนของเด็กอายุ ๖ ขวบที่ไม่รู้หนังสือ

ในด้านการใช้สีและดินเหนียว ทอมทำเทียบได้เท่ากับเด็กอายุ ๒-๓ ขวบ เนื่องจากเขาดูสีไม่ออก เขาจุ่มพู่กันลงในถาดต่างๆ อย่างไม่รู้เรื่องราว และด้วยท่าทางขี้อายๆ กับพู่กันที่ชุ่มด้วยสี เขาได้ลากเส้นขยุกขยิกชุดหนึ่งบนกระดาษ โดยไม่ได้ป้ายแผ่นสีออกไปให้เป็นพื้นที่กว้างอย่างไรก็ตาม เขาแตกต่างจากเด็กอายุสองสามขวบ ที่เขามีความคิดที่ดีในการใช้สีแปดสี ภาพสีของทอมขาดรูปแบบการทำงานที่ไร้เสียงสาของเด็ที่อายุน้อยกว่า ดูเป็นงานที่ลงแรงมากและมีการขับเคลื่อนเพื่อแสดงว่าเขาได้ทำมากกว่าเพียงการจับโน้มนผสมนี่

ทอมค่อนข้างจะประสบความสำเร็จเมื่อเขาพยายามวาดภาพรถ วาดล้อรถเป็นเส้นขยุกขยิกชิดกันทั้ง ๔ ล้อ และวาดรูปทรงคล้ายสี่เหลี่ยมเป็นตัวถัง เขาสับสนเมื่อเขาพยายามวาดรูปคน เขาเริ่มต้นวาดปากและฟัน และทิ้งลูกตาไปทั้งหมด ดูเหมือนว่าเขาจะไม่รู้เห็นกับสิ่งที่เขาได้วาดลงไปบนกระดาษ จึงลงงานที่ทำเมื่อเขาเพิ่มสิ่งใหม่ลงไป ท้ายที่สุดจึงมีปากที่ดูไม่เป็นปาก ๒ ปาก และมีชิ้นส่วนของคนกระจัดกระจายอยู่บนกระดาษ คำบรรยายภาพของเขาเลอะเทอะยุ่งเหยิงเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่ได้จากโทรทัศน์เกี่ยวกับแม่มดมนุษย์แมงมุม มนุษย์ค้างคาว ฯลฯ

ถึงช่วงนี้ที่ดูเหมือนเป็นทางตัน ทอมทำการช่วยเหลือตัวเองด้วยวิธีแปลกประหลาด เขาไปปิดเปิดสวิตซ์ไฟฟ้า ดูออกว่าเขาไม่ได้กระทำด้วยความซุกซน แต่เป็นการสร้างความจดจ่อและการต่อเนื่อง เขาเดินไปปิดสวิตซ์ไฟ เกิดความมืดสลัวๆ แล้วกลับไปโต๊ะ ทำงานกับสีแปดสีเป็นช่วงเวลาสั้นๆ อย่างจดจ่อ แล้วไปเปิดสวิตซ์ไฟ ชูชิ้นงานให้ตรวจด้วยท่วงท่าของผู้ชนะ แล้วกลับไปเริ่มต้นปิดสวิตซ์ไฟอีก เขาสร้างภาพสิรูปคนทรงรถทรงสมบุรณ์ และ

เสริมใบหน้าหยาบๆ ปั้นด้วยดินเหนียว หลังจากชัยชนะครั้งนี้เขาเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นเด็กกัมมันตภาพเกิน นักศิลปกรรมบำบัดได้ปล่อยให้สงบเหมือนปลอบเด็กอายุ ๓ ขวบ เมื่อนักศิลปกรรมบำบัดล้างมือทอมในน้ำอุ่น ทอมเล่นสนุกกับน้ำและสบู่อย่างมีความสุข และยังไปช่วยทำความสะอาดมือของนักศิลปกรรมบำบัดในลักษณะเล่นโต้ตอบกัน เขาดีใจที่ได้ใช้น้ำยาทามืออย่างสะอาด และผ่านภาคการประเมินด้วยจิตใจที่ดีเยี่ยม

ด้วยความอยากรู้ว่าทอมเคยเล่นกับสวิตซ์ไฟฟ้ามาก่อนหรือไม่ ผู้ประเมินได้ไปพูดคุยกับมารดาของเขาซึ่งเชื่อบอกอย่างมั่นใจว่าไม่เคยเห็นเขาสนใจกับมันเลย กลุ่มนักศิลปกรรมบำบัดจึงอนุมานว่าทอมได้คิดค้นวิธีต่อกรกับปัญหาความยุ่งยากในการทำงานต่อเนื่องภายใต้สภาพที่มีสิ่งกวนใจขึ้นเอง จากการปิดสวิตซ์ไฟฟ้าแล้วทำงาน เปิดสวิตซ์ไฟฟ้าอีกสลับกันไปซ้ำๆ ทำให้เขาสามารถจัดการกับความยุ่งยากในเรื่องลำดับได้ พร้อมกับลดการไหลบ่าเข้ามาของสิ่งเร้าโดยการทำห้องให้มีดง

ภาคประเมินติดตาม ๔ เดือนต่อมา ได้พบพฤติกรรมของทอมที่พยายามต่อสู้กับปัญหาความยุ่งยากนั้นที่ไม่เกี่ยวกับการรับรู้ทางสายตา ในช่วงนี้ทอมได้รับการบำบัดทางยาควบคุมภาวะกัมมันตภาพเกิน เขาดูสงบกว่าเดิมแม้ว่าเขาจำนักศิลปกรรมบำบัดและห้องปฏิบัติการได้ แต่เขาก็ไม่สนใจสวิตซ์ไฟฟ้าอีก

ระยะนี้ทอมมีพัฒนาการวาดภาพสีเท่ากับเด็กอายุ ๓ ถึง ๔ ขวบ และยังคงมีความยากลำบากในการจัดเค้าโครง “ใบหน้า” และร่าง “มนุษย์” และคอยลบผลงานของเขาทั้งอยู่เรื่อยๆ แต่เขาเริ่มรับรู้จุดอ่อนของเขามากขึ้น และจะขอความช่วยเหลือเมื่อนักศิลปกรรมบำบัดบอกไม่ให้เขาลบทิ้งผลงานของเขา ทอมก็ยอมหยุดอย่างเต็มใจ แต่เขาก็ยังคงมาอยู่กับความเพ้อฝันที่สับสน

โดยรวมแล้วปรากฏว่าทอมได้เพิ่มขีดความสามารถเพียงพอที่จะยับยั้งสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้เขาไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้วิธีพิเศษที่จะกำจัดสภาพแวดล้อมที่เร้าความรู้สึกที่เกินพอโดยการสร้างความมืดมิดอีกต่อไป การใช้ยาได้ทำให้เขาสงบโดยไม่ก่ความกระตือรือร้นหาประสบการณ์ ดูเหมือนว่าตอนนี้เขาสามารถพัฒนาแก้ไขการสกัดกั้นโดยภาวะกัมมันตภาพเกินได้แล้ว แต่ระดับความรุดหน้าต่อไปของการพัฒนาที่ไม่อาจคาดเดาได้

เรื่องราวของทอมเป็นเสมือนบทละครที่แสดงความต้องการของเด็กภาวะกัมมันตภาพเกินหรือด้อยทางประสาทหรือทั้ง ๒ อย่างสำหรับโครงสร้าง และการควบคุม

สิ่งเร้า ดังที่เขาสาธิตให้เห็นว่าภายใต้สภาพแวดล้อมของการประเมินศิลปกรรมบำบัด เขาสามารถนำวิธีการจำเพาะเพื่อปลดปล่อยตัวเขาจากความสับสนจากภายนอกและการทำลายภายใน เพื่อที่เขาสามารถรับประสบการณ์ด้านอิสรภาพและอำนาจพิเศษของศิลปวัสดุ

บทสรุปการค้นพบ

กรณีทั้ง ๓ รายที่นำมาเสนอข้างต้นได้แสดงว่าการประเมินศิลปกรรมบำบัดนั้นขึ้นอยู่กับบทบาทของนักศิลปกรรมบำบัดในฐานะผู้อำนวยการความสะดวกในกระบวนการสร้างสรรค์ และอำนาจการดึงความสนใจของศิลปวัสดุ

พลังแฝงในเด็กทั้ง ๓ คนได้เป็นที่ประจักษ์ชัดในกรณีเจมี การตรวจพบของนักศิลปกรรมบำบัดเทียบได้กับผลตรวจพบโดยวิธีการตามแบบฉบับ ภาคการประเมินเป็นประโยชน์เพราะให้ประสบการณ์สนุกสนานแก่เจมีตลอดวันที่เครื่องเคียดและยาวนานในห้องตรวจ ซึ่งทำให้เจมีตั้งหน้าตั้งตาคอยวันนัดครั้งต่อไป

ในกรณีเคนนี่ การประเมินศิลปกรรมไม่เพียงยืนยันผลการแสดงออกของสภาพซึมเศร้ารุนแรงและศักยภาพเสี่ยงอัตวินิบาตกรรม ซึ่งชัดเจนกว่าพฤติกรรมประจำวันของเขา หรือชัดเจนกว่าผลการประเมินทางจิตวิทยา ความผิดปกติที่แอบแฝงภายในได้ปรากฏชัดกว่าที่ตรวจพบโดยวิธีการประเมินทั่วไป การแนะนำให้เคนนี่รู้จักงานปั้นดินเหนียว ได้ช่วยอธิบายถึงการตอบสนองที่ไร้การพัฒนาเลยของเขา นักศิลปกรรมบำบัดต้องอธิบายการใช้วัสดุ และสาธิตประกอบโดยการปั้นรูปคน เคนนี่ตอบสนองอย่างรวดเร็วโดยปั้นดินแอบเปิดขึ้นมาเป็นสัญลักษณ์ของเพศมารดาที่อ่อนโยน โอกาสในการใช้ศิลปวัสดุ ประกอบกับการมีส่วนร่วมของนักศิลปกรรมบำบัดได้ช่วยให้เคนนี่สามารถขับเคลื่อนพลังภายในที่ซ่อนเร้น จนสามารถผลิตวัตถุที่ดีได้ด้วยตัวเอง ในความพยายามครั้งนี้ เขาได้เผชิญกับความรู้สึกเล็กๆ ของความไร้คุณค่าของตัวเอง โดยเทียบตัวเองเป็นผลแอบเปิดเน่าในตอนแรก และไม่ใช้สีน้ำตาลและสีดำในการผลิต แต่ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ของเขาคือเมื่อเขานำ “สีเคว” ไประบายส่วนของต้นไม้ที่เป็นกลางในความรู้สึก (ส่วนประกอบที่ไม่ได้ทำลายความดีของต้นไม้) จึงเป็นวิธีการที่น่าทึ่ง

เจมีได้ใช้โอกาสให้เป็นประโยชน์ในตนเองเดียวกัน เมื่อได้รับงานสีฝุ่น เขาวาดภาพที่ดูบีบีนนำเกรงขามแบบผู้ชาย เป็นอาคารสูงแบบเดียวกับหอพักที่บิดาของเขาเป็นผู้ดูแลอย่างไรก็ดีเขาไม่ได้ละทิ้งลักษณะความเป็นหญิงออกไป

ผลงานของเขาจึงไม่ปลดความขัดแย้งไปเสียทีเดียว เจมีสร้างสีชมพูซึ่งบ่งถึงความเป็นหญิง และแสดงออกความภูมิใจต่อความงามมีชีวิตชีวาของสี และให้การยอมรับโดยใช้สีชมพูเขียนชื่อของเขาในภาพอาคารของบิดา แม้ว่านักศิลปกรรมบำบัดไม่ต้องเข้าไปดูแลเจมีเหมือนกรณีเคนนี่ แต่ก็จำเป็นที่เธอต้องมีจุดยืนที่แน่นอน ณ ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ โดยปลดเจมีให้มั่นใจว่าเธอจะไม่ใช่คู่แข่งกับเขาหรือช่วงชิงอำนาจใดๆ จากเขา โดยเฉพาะสิทธิการเป็นเจ้าของสีชมพูเป็นการยอมรับและเคารพในปมซับซ้อนทางจิต และความขัดแย้งภายในของเขา

การทำลายชื่อเสียงตนเองเกิดขึ้นในช่วงปลายภาคการประเมินของทั้งเจมีและเคนนี่ อย่างไรก็ตาม การทำงานกับศิลปวัสดุกลับเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า ทำให้เด็กทั้งคู่ต้องการประสบการณ์อีก จากภาคการประเมินได้พบความสัมพันธ์และการขับเคลื่อนพลังภายในของเด็กทั้ง ๒ คน

ในกรณีทอม พฤติกรรมกัมมันตภาพเกินของเขาได้ขัดขวางการวินิจฉัยโรคและการพยากรณ์โรคของชุดเวชปฏิบัติ แต่ในภาคศิลปกรรมบำบัดสามารถนำพลังที่ซ่อนเร้นออกมาได้มาก และได้แสดงให้เห็นว่าทอมชอบศิลปวัสดุ และมีความคิดค่อนข้างดีว่าควรจะใช้วัสดุเหล่านั้นอย่างไร แม้ว่าความซุกซนวุ่นวายของเขาได้ทำลายความพยายามของเขาในการใช้วัสดุในเชิงสร้างสรรค์ วิธีการที่เขาคิดขึ้นเพื่อควบคุมสิ่งเร้าแสดงว่าเขามุ่งมั่นอย่างเด่นชัดที่จะสู้กับภาวะไร้สมรรถภาพของเขา

หลังจากใช้ยาแล้ว การประเมินศิลปกรรมบำบัดภาคที่ ๒ ได้แสดงภาพความล้ำหลังด้านการพัฒนาของทอมชัดเจนมากขึ้น และสอนเขาให้พร้อมที่จะรับความช่วยเหลือจากภายนอกในการต่อสู้กับภาวะกัมมันตภาพเกินของเขา

ประโยชน์ของวิธีประเมิน

โดยรวมพบว่าการประเมินศิลปกรรมบำบัดเป็นวิธีที่ให้ประสิทธิผลสูงสุดในการระบุพลังอัตตา ดังตัวอย่างที่นำมาแสดงการทำงานสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ของสี่พื้นฐาน ๓ ชนิด ที่ทำให้เราสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับความสามารถของเด็กที่จะมอบสัญลักษณ์แห่งความพึงพอใจโดยใช้ศิลปวัสดุ แม้ว่าโรคและสถานการณ์ชีวิตของเขาจะไม่เปลี่ยนแปลง

โดยทั่วไปเราได้พบเด็กอารมณ์ร้ายที่หมดทางประนีประนอมอยู่เป็นประจำ และไม่มีร่องรอยเงื่อนงำที่ช่วยชี้แนะแผนการบำบัดเลย ในบางครั้งอาจได้รับรู้จุดอ่อน จุดอันตรายเฉพาะ และรูปแบบการถดถอย อย่างไรก็ตาม เรา

พบว่าผลสังเกตการณ์เชิงลบเกิดขึ้นบ่อยกว่าผลการตรวจพบของทั้งคณะ และมีเพียงบางครั้งที่ได้ข้อมูลใหม่ด้านการวินิจฉัยทั่วไป

ภาคการประเมินผลได้พิสูจน์ว่าเป็นประโยชน์มาก ช่วยคัดกรองสำหรับศิลปกรรมบำบัด ซึ่งในขณะเดียวกันเป็นภาคเริ่มต้นที่มีประสิทธิภาพสำหรับเด็ก จากความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความพยายามของเราที่จะช่วยร่วมกับวิธีช่วยตัวเองของเด็ก ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดของการสนับสนุนที่เด็กต้องการ

ภาคการประเมินในตัวของมันเองอาจเป็นจุดปรับเปลี่ยนที่สำคัญ เด็กที่เราทำงานด้วยมักมีแรงบันดาลใจน้อย

ขาดแนวทางการเรียนรู้ให้เกิดความเพลิดเพลินภายใต้การทำงาน ปรกาศเววตาของมารดา (Kohut*) ที่เป็นรางวัลทางใจเพื่อการสร้างสรรค์ และกระตุ้นให้เด็กสู้ต่อไป เป็นสิ่งที่แทบจะไม่มีหรือไม่พบเลย บ่อยครั้งที่เราเป็นพวกแรกที่ทำให้รางวัลเช่นนั้น นั่นคือความยืดหยุ่นของจิตใจเด็กแม่ในกลุ่มเด็กที่รับอันตรายรุนแรงมาก ประสบการณ์แบบนั้นเพียงครั้งเดียวสามารถปลุกพลังอึดตาแฝงที่อาจถูกมองข้ามไปได้ การคืนตัวเช่นนั้นสามารถเป็นตัวนำการได้ผลในการบำบัดอย่างเป็นระบบในศิลปกรรมบำบัด เช่นเดียวกับการละเล่นบำบัด หรือจิตบำบัด

---

*Kahut H. Forms and transformations of narcissism. J Am Psychoanal Assoc 1966; 14:243-72.

ตารางที่ ๑ แนวทางสังเกตการณ์ในภาคประเมิน

๑. สื่อศิลปะวัสดุ ๓ ชนิด	ขั้นตอนการพัฒนาของเด็กในการทำงานกับสื่อแต่ละชนิด ควรบันทึกและเปรียบเทียบกับเด็กตามเกณฑ์อายุและเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับพัฒนาะระหว่างการทำงานกับสื่อประเภทหนึ่ง กับสื่ออีกประเภทหนึ่ง จะได้ข้อมูลที่มีค่า
	ก. การวาดเขียน เป็นการทำงานประสานกันด้านการเคลื่อนไหว ปัญหาด้านการรับรู้ และความผิดปกติด้านความคิด
	ข. การวาดภาพสี : ดูผลกระทบ, การตอบสนองต่อสี (กังวล, กระตือรือร้น, สามารถรับมือกับความตื่นเต้นเกี่ยวกับสี, ความอัดอั้นตันใจ); ความเลือกชอบสี; การตอบสนองทางอารมณ์ต่อการผสมสี; เด็กตอบสนองต่อความงดงามของสีหรือไม่; เขาสามารถแยกแยะประสบการณ์การผสมสี (สีน้ำเงินผสมกับสีขาวเป็นสีฟ้าอ่อน, สีแดงผสมสีขาวเป็นสีแดงอ่อนหรือสีชมพู); ความสามารถแยกแยะแสดงถึงความสามารถเกี่ยวกับสร้างโมโนภาพ
	ค. การปั้นหุ่นดินเหนียว : ดูความสามารถทำงานสำเร็จสมบูรณ์; แนวโน้มสู่ความถดถอยจำเพาะ (ได้แก่ไม่จำแนก, ขี้เล่น, พุดจา, ขับถ่าย, ก้าวร้าว ฯลฯ); ความสามารถกลับมารวบรวมภายหลังจากที่ได้เริ่มถดถอย; ความล้มเหลวที่จะทำความสกปรกตัวเองด้วยวัสดุที่ใช้
๒. ลักษณะผลงานศิลปะ	ก. ไม่มีผลงาน : การถอนตัว; ปฏิบัติการด้วยความสนุก หรือทำเล่นๆ; พฤติกรรมทำลาย; ทำและไม่ทำงาน
	ข. ผลงานแบบบริการเชิงป้องกัน : แบบแม่พิมพ์ตามแบบฉบับทั่วไป; แม่พิมพ์แบบฉบับส่วนบุคคล; แม่พิมพ์แบบฉบับวิถีดาร
	ค. ผลผลิตแบบบริการปลดปล่อยแบบพื้นสมัย : ยุ่งเหยิง; ก้าวร้าว; ลงงานออกไป
	ง. การแสดงออกเป็นรูปธรรม : สำเร็จ (ผลงานที่มีอำนาจเร้าใจ, ความมั่นคงภายใน); เกือบสำเร็จ; ล้มเหลว (เมื่อไร และอย่างไร)
	จ. ผลงานเปรียบเทียบโดยสื่อทั้ง ๓ ชนิด : คล้ายกัน; ไม่คล้ายกัน; ไม่คล้ายจง; วัสดุชนิดไหนกระตุ้นให้เกิดความคืบหน้าหรือความถดถอย
	ฉ. คุณภาพของงานศิลปะตามแบบ : ว่างเปล่า, เต็มเปี่ยม, ทึม, ดันแบบ, ชิ้นส่วน, รวมตัวกัน, คงที่, พลวัต สีได้ครอบงำเหนือรูปแบบหรือไม่; รูปแบบเหนือสีหรือไม่; งานบ่งชี้ทักษะหรือความเฉลียวฉลาด?
	ช. เนื้อหาเรื่องราว : มีความขัดแย้งระหว่างเนื้อหาที่เด่นชัด กับข่าวสารที่สื่อจากงาน?
๓. เจตคติของเด็ก	ก. ต่อนักศิลปกรรมบำบัด : ให้ความร่วมมือ, ถอนตัว, ต่อต้าน, สงสัย, ไม่แน่ใจ, ดิดพัน, ประจบประแจง, มีเสน่ห์, วอกแวก, ร้อนใจ, ตึงเครียด ฯลฯ; การเปลี่ยนเจตคติในช่วงภาคการประเมิน
	ข. ต่องานศิลปะของตนเอง : ทุ่มเตสูง, เฉยๆ, ภูมิใจ, ไม่ชอบ, ทำลาย; เปลี่ยนเจตคติในช่วงอบรม
	ค. ต่อดูศิลปะวัสดุ ให้ความชอบชนิดหนึ่งมากกว่าอีกชนิดหนึ่ง, ไม่ชอบเลย
	ง. ต่อการแนะนำหรือการเสนอให้ความช่วยเหลือ : ไม่รู้เรื่อง, รู้สึกในแง่ลบ, เข้าใจ และยอมรับ, ตอบสนองอย่างกระตือรือร้นต่อสิ่งค้นพบใหม่, คอยฟังแต่ใช้ความช่วยเหลือในการสร้างสรรค์, คอยฟังมีความต้องการอยู่กันบ้าง
๔. เรื่องทั่วไป	เกิดการเรียนรู้บ้างไหม; มีตัวชี้แนะถึงความสามารถของเด็กในการรวบรวมทรัพยากรภายในผ่านทางงานศิลปะไหม; มีการสังเกตที่เข้ากันได้หรือขัดแย้งกับการตรวจพบของเพื่อนในทีมงานอื่นไหม; กิจกรรมทางศิลปะได้ช่วยแสดงออกบุคลิกภาพแฝง ที่ไม่บอกโดยวิธีอื่น; เด็กเป็นผู้สมัครเข้ารับศิลปกรรมบำบัดหรือไม่